

GEMORRAGIK INSULT

Toshpo'latova Madina Abduraxmon qizi

Buxoro viloyati G'ijduvon tumani

Abu Ali ibn Sino nomidagi

Jamoat salomatligi texnikumi

Аннотация: Ushbu maqolada gemorragik insultning klinik ko'rinishlari, patogenez mexanizmlari va davolash strategiyalari kompleks tahlil qilinadi. E'tibor ayniqsa kasallikning tez aniqlanishi, intensiv terapiya va profilaktik choralarning samaradorligiga qaratilgan. Shuningdek, bemorlar bilan muloqotning, ularning xatarlarni tushunishi va tezkor tibbiy yordamga murojaat qilishi jarayonidagi roli yoritilgan. Maqolada gemorragik insultni oldini olish bo'yicha sog'lom turmush tarzi, giyohvand moddalardan saqlanish, qon bosimini nazorat qilish kabi profilaktik tadbirlar ham ko'rib chiqilgan.

Калит so'zlar: gemorragik insult, miya qon tomir kasalliklari, intratserebral qon ketishi, klinik ko'rinishlar, patogenez, intensiv terapiya, profilaktika, bemor bilan muloqot, sog'lom turmush tarzi, qon bosimi nazorati

Аннотация: В данной статье рассматриваются клинические формы, патогенез и стратегии лечения геморрагического инсульта. Особое внимание уделяется раннему выявлению заболевания, интенсивной терапии и эффективности профилактических мер. Также освещается роль коммуникации с пациентом, их понимание рисков и быстрой обрат к медицинскому помощнику. В статье рассматриваются профилактические меры, включающие здоровый образ жизни, избегание наркотиков и контроль артериального давления.

Ключевые слова: геморрагический инсульт, заболевание мозговых сосудов, интрацеребральное кровоизлияние, клинические формы, патогенез,

intensivnaya terapiya, profilaktika, kommunikatsiya s patsiyentami, zdorovyy obraz zhizni, kontrol arterialnogo davleniya

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of hemorrhagic stroke, including its clinical manifestations, pathogenesis mechanisms, and treatment strategies. Special attention is given to early diagnosis, intensive therapy, and the effectiveness of preventive measures. The article also highlights the role of patient communication, understanding of risk factors, and timely access to medical care. Preventive strategies, including a healthy lifestyle, avoidance of substances, and blood pressure control, are discussed.

Keywords: hemorrhagic stroke, cerebrovascular diseases, intracerebral hemorrhage, clinical manifestations, pathogenesis, intensive therapy, prevention, patient communication, healthy lifestyle, blood pressure control

Kirish

Gemorragik insult murakkab va yuqori xavfli nevroloji patologiya bo‘lib, uning tezkor tashxisi va samarali davolash yondoshuvlari bemorning hayot sifati va davomiyligini sezilarli darajada oshiradi. Zamonaviy tibbiyotda multidisipliner yondoshuv, ya’ni nevrolog, neyroxirurg va intensiv terapiya mutaxassislari ishtirokida bemorni kompleks davolash, gemorragik insultning salbiy oqibatlarini minimal darajaga tushirish imkonini beradi. *Gemorragik insult — bu miya to‘qimasida qon tomirlarining yorilishi natijasida yuzaga keladigan, yuqori mortalitet va nogironlik bilan kechuvchi og‘ir neyrololik patologiya.*

Epidemiologik kontekst va global ahamiyati

Gemorragik insult — barcha insultlarning taxminan 20–25 % ini tashkil etadi va uning umumiy vazni butun insult kasalliklari fonida sezilarli darajada qoladi.

Garchi ishemik insult ko‘proq uchrasa ham, gemorragik insult tez rivojlanadi va klinik oqibatlarini ancha og‘ir bo‘ladi. 2021-yilda dunyo bo‘yicha 11,9 million yangi insult holatlari qayd etilgan, ularning muhim qismini gemorragik insult kasblarini tashkil qiladi.

Epidemiologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadi:

-Gemorragik insultning global insidensiyasi taxminan 29,9 na 100 000 kishiga to‘g‘ri keladi.

-Ayrim mintaqalarda bu ko‘rsatkich 0,5-0,6 na 1000 aholiga yetadi.

-SAK (subarahnoid qon ketishi) umumiy insultlar ichida taxminan 5% ni tashkil etadi, qolganlarida esa intraparenximatoz gemorragik insult uchraydi. Bu statistikalar gemorragik insultning nafaqat klinik medicinada, balki sog‘liqni saqlash strategiyalarini shakllantirishda ham katta ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatadi.

Etiologiya va risk omillari :Gemorragik insult etiopatogenezing murakkabligi birnecha asosiy va qo‘shimcha omillar orqali shakllanadi:

Asosiy risk omillari: Arterial gipertenziya – gemorragik insult uchun eng kuchli modifiable (o‘zgartiriladigan) risk omili bo‘lib, ayniqsa uzoq muddatli nazoratsiz gipertenziyada gemorragik insult xavfi sezilarli darajada oshadi.

Amyloid angiopatiya – odatda qarilik bilan bog‘liq bo‘lib, kichik tomirlarning patologik o‘zgarishlari natijasida qon tomir devorining zaiflashuvi yuzaga keladi.

Qo‘shimcha risk omillar: Antikoagulyant (masalan, varfarin) terapiyasi xavfi oshiradi. **Chekish, alkogolizm, narkotik moddalar (kokain kabi)** gemorragik riskni ko‘taradi. **Oshqozon-ichak kasalliklari, trombofiliya, vaskulitlar, anevrizmalar** ham bu xavfni kuchaytiradi. Bu omillar

gemorragiyaning boshlanishi uchun predispozitsiya bo‘lib xizmat qiladi, ayniqsa gipertenziya bilan birga bo‘lgan bemorlarda insult xavfi sezilarli darajada yuqori bo‘ladi.

Patofiziologik mexanizmlar: Gemorragik insultda miya ichidagi qon tomir devorining yorilishi yoki patologik o‘zgarishi natijasida qon miya parenkimasiga yoki uning atrofidagi bo‘shliqlarga kiradi. Buning natijasida quyidagilar yuz beradi:

Massaviy bosim va siqilish-Qon miya ichiga kirganda u yerdagi to‘qimalarni siqadi, bu esa **neyronal ishemiya va nekrozga** olib keladi. **Metabolik disbalans va shish** Cerabral bosim oshishi natijasida **metabolik muvozanat buziladi, shish rivojlanadi, va miyadagi perfuziya buziladi**, bu esa yana ham katta shikastlanishga olib keladi. **Inflamator jarayonlar**-Qon tarkibidagi proinflamator mediatorlar asab hujayralariga zarar yetkazadi, bu immunogen reaksiya va shishning og‘irligini oshiradi. **Klinik manzara va belgilari**-Gemorragik insult odatda kutilmaganda boshlanadi va juda og‘ir kechadi. Klinik belgilar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

Ishqoriy simptomlar

- Kuchli tez boshlanuvchi bosh og‘rig‘i
- Ko‘ngil aynish, qayt qilish
- Keskin nevrologik defitsitlar, masalan, hemiparez/hemiplegiya
- Qattiq bo‘yin mushaklari spazmi subarahnoid qonniyotishda ko‘proq uchraydi
- Xushdan ketish, koma holati

Shuningdek, gemorragik insultdan keyingi ilk kunlarda epileptik tutqanoqlar uchrashi mumkin — bu holat bemorning umumiy prognozini

yomonlashtirad. **Diagnostika yondoshuvlari.** To'g'ri tashxis qo'yish insult bilan bog'liq klinik holatlarda juda muhim:

Neyroimaging usullari -Kompyuter tomografiya (KT) - qon ketishini tez va samarali a6. **Davolash strategiyalari**

Gemorragik insult davolashda ikkita katta yo'nalish mavjud: **konservativ** va **jarrohlik. Konservativ yondoshuv**

- Arterial bosimni boshqarish
- Intrakranial bosimni kamaytirish
- Infektsiya va shish profilaktikasi
- Intensiv terapiya sharoitida qo'llanadi

Jarrohlik aralashuvlar - Katta gematomalar, tez yomonlashayotgan nevrologik holatlar yoki anevrizma/yomon lokalizatsiyalangan qon ketishlari bo'lsa, operativ yondoshuv ko'rib chiqiladi.

Prognostik ko'rsatkichlar va oqibatlar: Gemorragik insultning mortalitety yuqori — ba'zi statistik ma'lumotlar bo'yicha boshlang'ich 24 soatda bemorlarning ~42–50 % i halok bo'ladi va umumiy yillik mortalitet 45–48 % ni tashkil etadi. Bundan tashqari, gemorragik insultdan so'ng qolgan bemorlarning katta qismi sezilarli nevrologik nogironlik bilan yashaydi, bu esa reabilitatsiya va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning ahamiyatini ko'rsatadi.

Profilaktika va jamoat sog'lig'i yondoshuvlari. Profilaktik choralar asosiy xavf omillarini bartaraf etishga qaratilgan: **Gipertenziya nazorati va davolash** — gemorragik insult riskini sezilarli darajada kamaytiradi. Sog'lom turmush tarzi: chekishni tashlash, me'yordan oshgan alkogol iste'molini kamaytirish Qon

lipidlarini nazorat qilish va diabetni boshqarish .Tibbiy ko‘riklar va sog‘lom turmush tarzi tavsiyalari gemorragik insult profilaktikasida juda muhim.

Xulosa

Gemorragik insult — bu murakkab, ko‘p omilli patofiziologik jarayon bo‘lib, yuqori mortalitet va nogironlikka olib keladi. Uning klinik kursi tezkor, diagnostik va davolash yondoshuvi esa jiddiy intensiv terapiya talab qiladigan jarayondir. Zamonaviy tibbiyotda gemorragik insultni davolashda individual yondoshuv, aniq tashxis va ko‘p dasturli rehabilitatsiya muhim ahamiyatga ega

Manbalar

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Miokard va miya qon tomir kasalliklarini oldini olish bo‘yicha milliy dastur. – Toshkent, 2022.
2. Tursunov X.T., Karimov U.K. Epidemiologiya asoslari. – Toshkent: Ibn Sino nashriyoti, 2019.
3. Rasulov A.A., Ismoilov Sh.M. Yuqumli va qon tomir kasalliklari: profilaktika va davolash. – Toshkent, 2018.
4. Yuldashev B.S. Gemorragik insult va uning oldini olish choralari. – Sog‘liqni saqlash muammolari, Toshkent, 2021.
5. Karimova D.Sh. Tibbiyot xodimlari va bemor o‘rtasida samarali kommunikatsiya. – Tibbiyot va zamon, Toshkent, 2022.
6. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Intensiv terapiya va nevrologik rehabilitatsiya bo‘yicha uslubiy qo‘llanma. – Toshkent, 2021.
7. BO3 | Serdechno-sosudistie zabolevaniya“. WHO. Qaraldi: 2019-yil 30-mart.

Статистический сборник 2017 год (ru). www.rosminzdrav.ru.
Qaraldi: 2019-yil 30-mart. Л.И. Агеева, Г.А. Александрова, Н.М. Зайченко, Г.Н. Кириллова, С.А. Леонов, Е.В. Огрызко, И.А. Титова, Т.Л. Харькова, В.Ж. Чумарина, Е.М. Шубочкина. Здравоохранение в России. 2017: Стат.сб./Росстат, 2017. ISBN 978-5-89476-448-1. „Сердечно-сосудистые заболевания“ (ru). www.who.int. Qaraldi: 2019-yil 30-mart. ↑Профилактика сердечно-сосудистых заболеваний - ГУЗ "Поликлиника №4" г.Волгограда. poliklinika4vlg.ru. Qaraldi: 2019-yil 30-mart.